

ข้อมูลพื้นฐานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางยาง ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ประวัติความเป็นมา

บ้านปางยางมีชื่อเดิมของหมู่บ้านคือ บ้านบ่อพริก ซึ่งตั้งอยู่บริเวณสันเขาติดกับลำห้วยต้นกู่ทางทิศตะวันตกซึ่งอยู่อาศัยที่บ้านบ่อพริกประมาณ ๑๕ ปี และจำนวนหลังคาเรือนในตอนนั้นมี ๗ หลังคาเรือน จากนั้นจึงย้ายจากบ้านบ่อพริกมาอยู่อีกที่หนึ่งซึ่งห่าง

จากที่เดิมทางทิศ

ตะวันตกประมาณ

๑,๕๐๐ เมตร เพราะ

ใกล้แหล่งน้ำ การ

คมนาคมสะดวก

สามารถทำมาหากิน

ได้ง่าย ซึ่งชาวบ้านได้

ตั้งชื่อว่า หมู่บ้านปาง

ยาง เพราะในอดีต

ชาวบ้านมักเดินทาง

สัญจรและเข้ามาพัก

แรมบริเวณนี้ตลอด

ซึ่งสมัยก่อนเรียกว่า

“ปาง” และพื้นที่เหล่านี้มีต้นยางขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงเรียกว่าบ้านปางยาง ประชาชนส่วนใหญ่เดิมเป็นชาวเขาเผ่าลัวะ

ใช้ภาษาลัวะในการสื่อสาร ไม่มีภาษาเขียน แต่ในปัจจุบันชาวบ้านไม่ยอมรับว่าตนเองเป็นเผ่าลัวะโดยเรียกตัวเองว่าเผ่าถิ่น

คงเหลือแต่ผู้สูงอายุบางคนเท่านั้นที่ยอมรับ

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนา พุทธ และนับ

ถือฤกษ์ดี เจ้าป่า เจ้าเขา นางไม้ และประกอบ

พิธีกรรมตามความเชื่อเช่น พิธีสู่ขวัญข้าว พิธี

ทำบุญข้าวใหม่หรือเรียกว่า พิธีแฮ็บ ปัจจุบันใช้

ภาษาท้องถิ่นในการสื่อสาร โดยมีลักษณะของ

ภาษาและวัฒนธรรมคล้ายคนเมืองเป็นส่วนใหญ่

หมู่บ้านขุนภู หมู่ที่ ๒ ตำบลภูคา

อำเภอปัว จังหวัดน่าน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก

ของบ้านปางยาง ห่างออกไป ๔ กิโลเมตร มี ๓๓

ครัวเรือน ๔๓ ครอบครัว จำนวนประชากร ๑๙๖

คน เป็นชนเผ่าลัวะ มีภาษาพูดประจำเผ่า ไม่มี

ภาษาเขียน ประกอบอาชีพโดยการปลูกพืช ได้แก่

ปลูกข้าวไร่ ข้าวโพด ไม้ผล ได้แก่ ลิ้นจี่ ลำไย ส้มโอ และขนุน การเลี้ยงสัตว์ได้แก่ ไก่ สุกร และโค มีประมาณ ๒๐๐ ตัว

โดยมีรายได้จากการขายโคปีละ ๑ ตัว ตัวละ ๑๐,๐๐๐-๑๒,๐๐๐ บาท

บ้านผาเวียง เป็นหมู่บ้านเก่าแก่มากหลายร้อยปี ตั้งโดยการนำของพ่อปู่ก้อน อินปาซึ่งได้แยกมาจากบ้านเตย และป่าไร่ ขณะนั้นมีชื่อว่า “บ้านเผ่าก้อน” ตำบล ปัว อำเภอปัว จังหวัดน่าน มีบ้านอยู่จำนวน ๙ หลังคาเรือน และต่อมาได้แบ่งเขตตำบลใหม่จากตำบล ปัว เปลี่ยนเป็นตำบลศิลาแลงและหมู่บ้าน “เผ่าก้อน” ได้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “บ้านผาเวียง” มีนายหล้า อินปา เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกของบ้านผาเวียง และในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้มีการแบ่งเขตตำบลใหม่อีกครั้ง จากตำบลศิลาแลงเปลี่ยนเป็นเป็นตำบลภูคา จนถึงปัจจุบันนี้ การแบ่งเขตการปกครอง มีการบริหารแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์การบริหารส่วนตำบลภูคาเป็นศูนย์กลางในการบริหารงานและการจัดการงบประมาณแผ่นดิน มีการสมัครและเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน เพื่อเข้ามาบริหารงาน เป็นการบริหารงานแบบกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

บ้านป่าไร่ เป็นหมู่บ้านเก่าแก่มากหลายร้อยปี เริ่มต้นมีการก่อตั้งหมู่บ้านครั้งแรก โดยการนำของนายจันทร์ จอมจันทร์ อดีตผู้ใหญ่บ้าน และนายขุน จอมจันทร์ เหตุที่มีการตั้งชื่อหมู่บ้านป่าไร่ เพราะมีต้นไร่จำนวนมาก การแบ่งเขตการปกครอง มีการบริหารแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์การบริหารส่วนตำบลภูคาเป็นศูนย์กลางในการบริหารงานและการจัดการงบประมาณแผ่นดิน มีการสมัครและเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน เพื่อเข้ามาบริหารงาน เป็นการบริหารงานแบบกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน (นายปริญญา ปานทอง) ได้มีหนังสือถึงประธานมูลนิธิโครงการหลวง เรื่อง ขอรับการสนับสนุนให้หมู่บ้านปางยางอยู่ในความสนับสนุนของมูลนิธิโครงการหลวง โดยขอรับการสนับสนุนด้านวิชาการและการตลาด(หนังสือที่ นน.๐๐๐๕/๒๐๑๑๑ ลงวันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๙)

สภาพโดยทั่วไป

ขนาดและที่ตั้ง

พื้นที่รับผิดชอบโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางยาง ครอบคลุมพื้นที่ ๒ หมู่บ้าน ได้แก่บ้านปางยางหมู่ที่ ๑ และบ้านขุนภู หมู่ที่ ๒ การเดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่ โดยจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๑ ระยะทาง ๑๖๙ กิโลเมตร ถึงทางแยกทางหลวงหมายเลข ๑๐๑ เพื่อเดินทางสู่จังหวัดน่าน ระยะทาง ๑๕๐ กิโลเมตร ถึงจังหวัดน่าน จากนั้นเส้นทางหมายเลข ๑๐๖๙ ผ่านอำเภอสันติสุขระยะทาง ๓๐ กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายเข้าเส้นทางหมายเลข ๑๐๘๑ ระยะทาง ๒๔ กิโลเมตร ถึงทางแยกไปบ้านปางยางด้านขวา ระยะทาง ๖ กิโลเมตร เป็นถนนลูกรังขุดอัดพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติออยภูคา มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือและทิศตะวันออก

ติดต่อกับตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ทิศตะวันตก

ทิศใต้

ติดต่อกับตำบลศิลาแลง ตำบลศิลาเพชร อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ติดต่อกับตำบลลวน อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่เป็นภูเขาสูงชัน ไหล่เขาว่างตัวในแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก ด้านเหนือเป็นหุบเขาของห้วยน้ำคูณ โดยไหลไปทางทิศตะวันตกซึ่งเป็นที่ตั้งของอำเภอบัว ด้านใต้เป็นแนวสันเขาของดอยจอมห้าง มีระดับความสูงเฉลี่ย ๖๐๐-๑,๐๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล

ลักษณะดิน

บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณที่มีโครงสร้างทางธรณีวิทยาเป็นหินแกรนิตมีอายุอยู่ในยุคคาร์บอนิเฟอรัสและจากแผนที่แสดงศักยภาพของดินเพื่อการเกษตรภาคเหนือของประเทศโดยกองสำรวจที่ดิน กรมพัฒนาดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ พบว่าดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย และดินเหนียวปนทราย ชั้นดินตื้นถึงลึก มีการระบายน้ำได้ดีถึงดีมาก มีสีน้ำตาลแดง ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มดินหลักหรืออยู่ในอนุกรมวิธาน ซึ่งมีต้นกำเนิดจากหินแกรนิต, หินไนส์ และหินควอตซ์ ลักษณะดินชนิดนี้จะพบในพื้นที่ลาดชัน เช่น บริเวณเนินเขาหรือเทือกเขา ซึ่งลักษณะดินเช่นนี้ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการเพาะปลูกพืชเกษตรแล้วจะทำให้ไม่คุ้มกับการลงทุน และจะเกิดผลเสียหลายต่อสภาพแวดล้อม ลักษณะหินเป็นพวกหินทรายและหินปูน ชุดดินเป็นดินชุด ๖๒ เป็นดินกรวดลูกรัง การ

พังทลายของดินสูง ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ

ลักษณะภูมิอากาศ

บ้านปางยางมี ๓ ฤดู คือ ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่ เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ส่วนฤดูร้อนเป็นช่วงสั้นๆ คือเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายนแต่อากาศที่บ้านปางยางจะเย็นสบาย อุณหภูมิเฉลี่ย ๑๕-๒๗ องศาเซลเซียส

บ้านปางยางมีพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยประมาณ ๗๐๐-๑,๐๐๐ เมตร พื้นที่สูงใกล้เคียงกับโครงการหลวงในพื้นที่มีพลับพลาพันธุ์พื้นเมือง (กล้วยถั่ว) ภาษาท้องถิ่นเรียก สากครก เจริญเติบโตดี สมควรที่จะนำกลับมาปลูก โดย

๑. เปลี่ยนยอดพันธุ์บนต้นต่อพื้นเมือง ๒. นำต้นต่อพันธุ์เต้าซื่อมาปลูกพร้อมกับเปลี่ยนยอดนอกจากนั้นบ้านปางยางยังมีน้ำมีบ่อเลี้ยงปลาหมู่บ้านและมีบ่อเลี้ยงปลาขนาดเล็กจำนวน ๒๕ ครัวเรือน ๖๔ บ่อ เฉลี่ยประมาณ ๑-๒ บ่อต่อครัวเรือนสมควรที่จะส่งเสริมการเลี้ยงปลาด้วย

แหล่งน้ำที่สำคัญของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางยาง แหล่งน้ำธรรมชาติ

ประชาชนใช้น้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค จากห้วยท่าหลวง ห้วยแปลงโค้ง และห้วยน้ำแปลง ซึ่งน้ำเพื่อการเกษตรยังไม่เพียงพอกับความต้องการ ส่วนน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค มีระบบประปาภูเขาใช้แต่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีถังพักน้ำเพียงพอ และไม่มีระบบกรองน้ำ และระบบเติมสารคลอรีนเพื่อฆ่าเชื้อโรค

ป่าไม้

พื้นที่บ้านปางยาง อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยภูคา และเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยภูคา, ป่าผาแดงสภาพป่าโดยทั่วไปถูกทำลาย โดยการถางป่าและเผาในฤดูแล้ง เพื่อทำไร่หมุนเวียนในฤดูฝน โดยการปลูกข้าวไร่และข้าวโพด

การคมนาคม

การเดินทางจากจังหวัดเชียงใหม่ โดยจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๑ ระยะทาง ๑๖๙ กิโลเมตร ถึงทางแยกทางหลวงหมายเลข ๑๐๑ เพื่อเดินทางสู่จังหวัดน่าน ระยะทาง ๑๕๐ กิโลเมตร ถึงจังหวัดน่าน การคมนาคม อยู่ห่างจากตัวอำเภอปัวระยะทาง ๒๐ กิโลเมตร ทางคอนกรีต ๑๐๐ เมตร ๑ ช่วง นอกนั้นเป็นถนนลูกรัง เป็นหลุมเป็นบ่อ เป็นถนนที่แคบ และมักชำรุดเสียหายมากในช่วงฤดูฝน ส่วนถนนเชื่อมระหว่างบ้านขุนกุน เป็นถนนดินแดงเข้าถึงยากมากในช่วงฤดูฝน (เส้นทางจำลองมีลักษณะเป็นถนนดินธรรมดา และถนนดินลูกรังเป็นบางช่วง ในฤดูฝนการสัญจรจะเป็นไปด้วยความยากลำบาก พื้นผิวถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ ขรุขระ และลาดชัน)

บ้านผาเวียง หมู่ที่ ๓ ตำบลภูคา ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอปัว ๑๖ กม. และอยู่ห่างจากจังหวัดน่าน ๗๒ กม.

บ้านป่าไร่ หมู่ที่ ๘ ตำบลภูคา ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอปัว ๑๙ กม. และอยู่ห่างจากจังหวัดน่าน ๗๕ กม.

การเดินทางจากสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ถึงโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางยาง ใช้เวลาในการเดินทาง ๕ ชั่วโมง ๕๐ นาที (ระยะทาง ๔๐๘ กิโลเมตร)

โครงสร้าง

พื้นฐาน

ใน
พื้นที่ของหมู่บ้าน
โครงการพัฒนาพื้นที่
พลังงานน้ำทั้ง ๒ หมู่บ้าน โทรศัพท์ มีโทรศัพท์สาธารณะใช้ในหมู่บ้านปางยาง (ชำรุดแล้ว) ในบริเวณบ้านปางยางมีสัญญาณโทรศัพท์ ระบบ GSM ยกเว้นบ้านขุนกุน

มีสัญญาณเตือนภัยน้ำท่วม-ดินถล่ม จำนวน ๒ จุด ตั้งบริเวณหน้าสำนักงานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางยาง ๑ จุด และของกรมทรัพยากรน้ำ บริเวณด้านหลังบ้าน นายสมหมาย พนะสัน ๑ จุด มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน มีหอกระจายข่าวหรือเสียงตามสาย มีหอประชุมประชาคม มีโรงสีข้าวขนาดกลาง (๒๐-๕๐ แรงม้า) จำนวน ๕ แห่ง และมีร้านค้าขายของชำในหมู่บ้าน ๑ แห่ง

สูงแบบโครงการหลวงปางยาง มีไฟฟ้า

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ประชากร

พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางยางมี ๑๐ หมู่บ้านมีจำนวนครัวเรือน ๖๗๑ ครัวเรือนมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๒,๕๘๘ คน

บ้าน	หมู่ที่	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร
ปางยาง	๑	๕๗	๒๗๙
ขุนกุน	๒	๓๓	๒๐๓
น้ำขว้าง	๓	๓๖	๑๐๒
ผาเวียง	๓	๑๖๕	๕๘๘
ห่าง	๓	๒๙	๙๖
ป่าแดด	๓	๒๙	๙๖
น้ำย้อย	๘	๓๓	๘๔
น้ำตัน	๑๓	๖๖	๒๗๖
ป่าไร่	๘	๑๕๗	๖๖๒
ผาเวียงเก่า	๓	๖๖	๒๐๒
รวม		๖๗๑	๒,๕๘๘

ผู้นำชุมชน

นายวัชรินทร์	พนะสัน	ผู้ใหญ่บ้านบ้านปางยาง
นายจาย	อินปา	ผู้ใหญ่บ้านบ้านขุนกุน
นายถวัลย์	พนะสัน	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลภูคา
นายนันทิพัฒน์	อินปา	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลภูคา
นายเปลี่ยน	พนะสัน	ผู้นำด้านพิธีกรรม(พิธีสู่ขวัญ)
นายเอื้อง	พนะสัน	ผู้นำด้านพิธีกรรม(พิธีสู่ขวัญ)

การศึกษา

มีโรงเรียนบ้านปางยางจำนวน ๑ แห่ง สอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ๒ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีครูจำนวน ๔ คน นักการภารโรง ๑ คน พนักงานราชการ ๑ คน นักเรียน ๖๒ คน ชาย ๓๒ คน หญิง ๓๐ คน นักเรียนมาจากบ้านปางยางและบ้านขุนกุน และมีศูนย์ศึกษาชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) ๑ แห่ง ที่บ้านขุนกุน มีนักเรียน ๕๒ คน และครู ๑ คน

นอกจากการเรียนหนังสือแล้วโรงเรียนยังให้ผู้ปกครองและนักเรียนมีส่วนร่วมในการทำนาขั้นบันไดตามภูมิปัญญาของชาวบ้านร่วมกัน หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้วก็ร่วมกันปลูกพืชผัก

โดยให้แปลงดังกล่าวเป็นแปลงสาธิต ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานพาเกษตรกรเข้ามาศึกษาดูงาน

บ้านผาเวียง มีโรงเรียนประถมศึกษา (ช่วงชั้นที่ ๑, ๒) ศึกษาที่โรงเรียนบ้านผาเวียง ประชากรที่อายุตั้งแต่ ๔๐ ปีขึ้นไปส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ

บ้านไร่ มีโรงเรียนประถมศึกษา (ช่วงชั้นที่ ๑,๒,๓) ศึกษาที่โรงเรียนบ้านป่าไร่ ประชากรที่อายุตั้งแต่ ๔๐ ปีขึ้นไปส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ

การสาธารณสุข

ประชาชนบ้านปางยาง และบ้านขุนกุนใช้บริการที่สถานีอนามัยศิลาแลง และมีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขให้บริการ

การประกอบอาชีพ

ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่บ้านปางยางมีพื้นที่ทำกินเฉลี่ยประมาณ ๒๔ ไร่ต่อครัวเรือน ประกอบอาชีพการเกษตรโดยการทำไร่หมุนเวียน ครัวเรือน การประกอบอาชีพของชาวบ้านสามารถจำแนกได้ดังนี้ อาชีพทางการเกษตรจะประกอบด้วย

๑. ด้านการปลูกพืชไร่และไม้ผลได้แก่

- ข้าวไร่ จำนวนผู้ปลูก ๕๔ หลังคาเรือน ประมาณ ๒๒๘ ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๒๘๕ กิโลกรัมต่อไร่
- ข้าวนาขั้นบันไดจำนวนผู้ปลูก ๒๒ หลังคาเรือน ประมาณ ๔๗ ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๕๘๐ กิโลกรัมต่อไร่
- ลิ้นจี่ ลำไย ส้มโอ มะม่วง กล้วยน้ำว้า และเมี่ยง

๒. การเลี้ยงสัตว์ได้แก่

วัว จำนวน ๑๘ ครัวเรือน จำนวน ๑๗๙ ตัว
ควาย จำนวน ๘ ครัวเรือน จำนวน ๓๔ ตัว
หมู จำนวน ๑๘ ครัวเรือน จำนวน ๕๒ ตัว
ไก่ จำนวน ๔๙ ครัวเรือน จำนวน ๕๓๕ ตัว
เป็ด จำนวน ๒๐ ครัวเรือน จำนวน ๑๒๕ ตัว
เลี้ยงปลาในบ่อขนาดเล็ก จำนวน ๖๔ บ่อ

๓. นอกภาคการเกษตร เช่น รับจ้างทั่วไปในต่างจังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ กรุงเทพฯ และบางรายไปขายของในอำเภอปัว จ.น่าน และบางครอบครัวก็ทำหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่เล็กๆน้อย การหาของป่า เช่น หน่อไม้ เห็ด หมูป่า ไก่ป่า และน้ำผึ้ง เป็นต้น

สำหรับหมู่บ้านขุนกุนซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับหมู่บ้านปางยาง คือ บ้านขุนกุน หมู่ที่ ๒ ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของบ้านปางยางห่างออกไป ๔ กิโลเมตร มี ๓๓ ครัวเรือน ๔๓ ครอบครัว จำนวนประชากร ๑๙๖ คน เป็นชนเผ่าลัวะ มีภาษาพูดประจำเผ่า ไม่มีภาษาเขียน ประกอบอาชีพโดยการปลูกพืชได้แก่ ปลูกข้าวไร่ ปลูกข้าวโพด ปลูกไม้ผล ได้แก่ ลิ้นจี่ ลำไย ส้มโอ และขนุน การเลี้ยงสัตว์ได้แก่ ไก่ สุกร และโค มีประมาณ ๒๐๐ ตัว โดยมีรายได้จากการขายโคปีละ ๑ ตัว ตัวละ ๑๐,๐๐๐-๑๒,๐๐๐ บาท

รายได้

ประชาชนในบ้านหลักมีรายได้เฉลี่ย ๓๒,๐๘๓ บาทต่อคนต่อปี บ้านผาเวียงมีรายได้เฉลี่ย ๑๕,๕๐๓ บาท/คน/ปี และบ้านไร่มีรายได้เฉลี่ย ๑๙,๐๐๕ บาท/คน/ปี

การถือครองที่ดิน

หมู่บ้านปางยางราษฎร์มีพื้นที่ถือครองทั้งหมด ๑๓,๑๒๕ ไร่ ซึ่งไม่มีเอกสารสิทธิ์ ต่อมาชาวบ้านได้คืนพื้นที่ทำกินประมาณร้อยละ ๗๐ ที่ถือครองให้แก่อุทยานแห่งชาติดอยภูคา ปัจจุบันมีพื้นที่ทำกินคงเหลือจำนวน ๒,๓๐๐ ไร่ เฉลี่ย ๒๔ ไร่ต่อครัวเรือน ใช้ในการปลูกข้าวไร่ ข้าวโพด สวนลั่นจี่

การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ปัจจุบันมีพื้นที่ทำกินคงเหลือ จำนวน ๒,๓๐๐ ไร่ เฉลี่ย ๒๐ ไร่ ต่อครัวเรือน ใช้ในการปลูกข้าวไร่ ข้าวโพดและทำสวนลั่นจี่

แหล่งเงินทุน

กองทุน กขคจ, ศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์

การรวมกลุ่มของเกษตรกร

- ๑) กลุ่มทำนาขั้นบันได สมาชิก ๔๖ ราย
- ๒) กลุ่มปลูกไม้ผล สมาชิก ๑๗ ราย
- ๓) กลุ่มจักสานไม้ไผ่ สมาชิก ๑๕ ราย

ผลผลิตทางการเกษตร

ลั่นจี่ ลำไย มะม่วง ส้มโอ ถั่วลิสง ข้าวไร่ ข้าวโพด ผักกาด ถั่วฝักยาว และเมี่ยง พืชไร่ และการเลี้ยงสัตว์เช่น วัว ควาย ไก่พื้นเมือง เป็ดเทศ หมู ปลาเป็นต้น

๑. ข้อมูลการปลูกพืช

ชนิดพืช	จำนวนผู้ปลูก	การใช้ประโยชน์
๑. ไม้ผล		
- ลิ้นจี่ (อีคอม โสงฮวย)	ทุกหลังคาเรือนในหมู่บ้าน ๑ ครัวเรือนอาจมีพื้นที่ปลูกมากกว่า ๑ แปลงและปลูกตามบริเวณบ้านและหัวไร่ปลายนา	-ขายนํารายได้มาจุนเจือครอบครัว -กินในครอบครัวหรือส่งให้ญาติพี่น้องที่อยู่ต่างจังหวัด
- ลำไย	ทุกหลังคาเรือน ปลูกตามพื้นที่บริเวณบ้าน	กินในครอบครัวหรือส่งให้ญาติพี่น้องที่อยู่ต่างจังหวัด
- มะม่วง	ทุกหลังคาเรือน ปลูกตามพื้นที่บริเวณบ้าน	กินในครอบครัวหรือส่งให้ญาติพี่น้องที่อยู่ต่างจังหวัด
- ส้มโอ	ทุกหลังคาเรือน ปลูกตามพื้นที่บริเวณบ้าน	กินในครอบครัวหรือส่งให้ญาติพี่น้องที่อยู่ต่างจังหวัด
- กัลย	ทุกหลังคาเรือน ปลูกตามพื้นที่บริเวณบ้าน	กินในครอบครัวหรือส่งให้ญาติพี่น้องที่อยู่ต่างจังหวัด
- เมี่ยง	ทุกหลังคาเรือน ปลูกตามพื้นที่บริเวณบ้าน	-กินในครอบครัวหรือส่งให้ญาติพี่น้องที่อยู่ต่างจังหวัด -ขายนํารายได้มาจุนเจือครอบครัว
พืชไร่		
-ข้าวไร่	ทุกหลังคาเรือนในหมู่บ้านปลูกทุกปี	ปลูกไว้กินในครอบครัว
-ข้าวโพด	ทุกหลังคาเรือนในหมู่บ้านปลูกทุกปี	ปลูกไว้ขายเพื่อนํารายได้มาจุนเจือครอบครัว
- พักทอง	ทุกหลังคาเรือนในหมู่บ้านโดยปลูกไว้ตามหัวไร่ ปลายนา	ปลูกไว้กินในครอบครัว
- ผักกาด	ปลูกทุกหลังคาเรือนบริเวณที่ใกล้แหล่งน้ำ	ปลูกไว้กินในครอบครัว
- ถั่วฝักยาว	ทุกหลังคาเรือนในหมู่บ้านโดยปลูกไว้ในบริเวณที่ใกล้แหล่งน้ำ	ปลูกไว้กินในครอบครัว

โดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นไม้ผลพืชไร่ หรือพืชผัก จะปลูกไว้ขายเป็นรายได้ และบริโภคภายในครอบครัว พืชที่ปลูกอาจจะได้พันธุ์มาจากแหล่งต่างๆดังนี้

ไม้ผล - ซื้อต้นพันธุ์มาจากพ่อค้าซึ่งนำมาขายในหมู่บ้าน หรือตอกลงขายพันธุ์เอง

พืชไร่ - ซื้อพันธุ์จากบริษัทจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ หรือเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้เอง

พืชผัก - ซื้อพันธุ์จากบริษัทจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ หรือเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้เอง

๒. ข้อมูลการเลี้ยงสัตว์

ชนิดสัตว์เลี้ยง	จำนวนผู้เลี้ยง	จำนวน(ตัว)	การใช้ประโยชน์
๑. วัว พื้นเมือง	๑๘ ราย	๑๗๙	-ขายเพื่อนำรายได้มาจุนเจือครอบครัว -ใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ
๒. ควายพื้นเมือง	๘ ราย	๓๔	-ขายเพื่อนำรายได้มาจุนเจือครอบครัว -ใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ
๓. ไก่พื้นเมือง	ทุกครอบครัวในหมู่บ้าน	๕๓๕	-ใช้บริโภคในครัวเรือน -ใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ -ขายเพื่อนำรายได้มาจุนเจือครอบครัว
๔. เป็ดเทศ	๒๐ ราย	๑๒๕	-ขายเพื่อนำรายได้มาจุนเจือครอบครัว
๕. สุนัขพื้นเมือง	ทุกครอบครัวในหมู่บ้าน	๖๘	-ใช้ประโยชน์ช่วยล่าสัตว์
๖. แมว	๕ ราย	๑๐	-ใช้ประโยชน์ช่วยล่าสัตว์
๗. หมู	๙ ราย	๒๗	-ขายเพื่อนำรายได้มาจุนเจือครอบครัว -ใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ
๘. ปลา	๑๕ ราย	๖๔ บ่อ	-ใช้บริโภคในครัวเรือน

ปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนา

ด้านการพัฒนาอาชีพ

ปัญหา	สาเหตุ	ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข		
		เกษตรกร	รัฐ (หน่วยงานที่รับผิดชอบ)	ความต้องการ
๑) น้ำเพื่อทำการเกษตรและบริโภค	- ไม่มีงบประมาณในการนำน้ำเข้าสู่พื้นที่ทำการเกษตร - น้ำไม่สะอาดเกิดจากการทับถมของซากพืชซากสัตว์ - น้ำเป็นหินปูนติดท่อส่งน้ำ - การตัดไม้ทำลายป่าต้นน้ำลำธาร	- ช่วยกันดูแลรักษา - คั้นพื้นที่ถือครองที่ทำไร่หมุนเวียนให้เป็นธรรมชาติ	- ควรมาจัดอนุรักษดินและน้ำเพื่อให้การใช้ประโยชน์ในที่ดินได้สูง - สนับสนุนงบประมาณการจัดสร้างฝายกักเก็บน้ำ	- การสนับสนุนเครื่องกรองน้ำ - การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ - ฝายกักเก็บน้ำพร้อมระบบส่งน้ำเข้าถึงที่ทำการเกษตร
๒) การขุดนาทำขั้นบันได	- ขาดงบประมาณค่าอาหารกลางวัน - ขาดวัสดุอุปกรณ์	- เสนอโครงการขอการสนับสนุนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ - รวมกลุ่มเอาแรงช่วยกัน	- สนับสนุนงบประมาณค่าอาหารกลางวัน - สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์	- สนับสนุนการทำนาขั้นบันได

ปัญหา	สาเหตุ	ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข		
		เกษตรกร	รัฐ (หน่วยงานที่รับผิดชอบ)	ความต้องการ
๓) ข้าวไร่ และไม้ผล ผลผลิตต่ำ	- โรคแมลง - น้ำไม่เพียงพอ - สภาพดินเสื่อมโทรม - ใช้ปุ๋ยในอัตราที่ไม่เหมาะสม - ฝนทิ้งช่วง	- เปลี่ยนแปลงอาชีพจากการทำไร่หมุนเวียน เป็นการทำนาขั้นบันได - ปลูกพืชบำรุงดิน - จัดทำปุ๋ยหมัก - เอาใจใส่ดูแล	- ควรมาจัดอนุรักษ์ดิน และน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ได้สูง - สนับสนุนสารเร่งปุ๋ยหมักและเมล็ดพันธุ์ปุ๋ยพืชสด - ฝึกอบรมสาธิตการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด	- การสนับสนุนด้านวิชาการ - ผลผลิตข้าวเพียงพอต่อการบริโภค
๔) การพัฒนาไม้ผล การเพาะ เห็ดต่างๆ เช่น เห็ดหลุม เห็ดนางฟ้า และเห็ดฟาง	- ไม่มีพันธุ์ดีที่เหมาะสมต่อพื้นที่	- ใช้พันธุ์ที่เหมาะสมในพื้นที่ - รวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน	- ฝึกอบรมด้านการขยายพันธุ์ - สนับสนุนพันธุ์ไม้ผลและเชื้อเห็ด - จัดฝึกอบรมด้านวิชาการ	- สนับสนุนส่งเสริมไม้ผลที่เหมาะสมกับพื้นที่และตลาดรองรับ - การสนับสนุนจากภาครัฐ - มีรายได้เสริม และแหล่งอาหารเสริม - มีตลาดรองรับผลผลิต - ระบบนิเวศน์ต้นน้ำลำธารได้รับการฟื้นฟู - ปลูกแฝกตามพื้นที่ลาดชัน
๕) พ่อค้าคนกลางกด ราคาผลผลิตทาง การเกษตร เช่น ข้าวโพด ลิ้นจี่ เป็นต้น	- การคมนาคมไม่สะดวก - ไม่สามารถต่อรองราคาได้	- รวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน - ทำผลผลิตให้ได้คุณภาพ	- การสนับสนุนจากภาครัฐ	- มีรายได้เสริม และแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
๖) การแปรรูปผลิตผลทาง การเกษตร	- ขาดความรู้ประสบการณ์	- รวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน	- การสนับสนุนจากภาครัฐ	- มีรายได้เสริมในครัวเรือน

ปัญหา	สาเหตุ	ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข		ความต้องการ
		เกษตรกร	รัฐ (หน่วยงานที่รับผิดชอบ)	
๗) การจักรสานและหัตถกรรม (การทำไม้กวาด, เครื่องจักรสานไม้ไผ่, การเย็บผ้า)	- ขาดความรู้ ประสบการณ์ - ไม่มีใครสืบทอด	- รวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน	- การสนับสนุนจากภาครัฐ	- มีรายได้เสริมในครอบครัว
๘) ด้านการเลี้ยงสัตว์	- ขาดความรู้ ประสบการณ์ด้านวิชาการ	- รวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน	- สนับสนุนด้านวิชาการ	- มีรายได้เสริมและแหล่งอาหารเสริม - การผลิตอาหารสัตว์ (สัตว์น้ำ, สัตว์บก) - การขยายพันธุ์ปลาและกบ - กองทุนเลี้ยงสัตว์
๙) เมล็ดพันธุ์ผัก	- ไม่มีงบประมาณจัดซื้อ	- รวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน	- สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผักที่เหมาะสมกับพื้นที่	- ความรู้ด้านวิชาการปลูกผัก

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ปัญหา	สาเหตุ	ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข		
		เกษตรกร	รัฐ (หน่วยงานที่รับผิดชอบ)	ความต้องการ
๑) ประเพณีและวัฒนธรรมค่อยๆ เลือนหายไป	- ไม่มีใครสนใจ และสืบทอด	- รวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์ไว้	- สนับสนุน ส่งเสริมฟื้นฟูประเพณี และวัฒนธรรม	- สนับสนุน ส่งเสริมฟื้นฟูประเพณี และวัฒนธรรม
๒) ไม่รู้หนังสือ อ่านเขียนไม่ได้	- ยากจน - ขาดทุน เงินทุนเพื่อการศึกษา	- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชน	- สนับสนุนด้านการศึกษา	- สามารถอ่าน เขียนภาษาไทยได้
๓) ขาดเงินทุนเพื่อการศึกษา	- ยากจน - ขาดเงินทุนเพื่อการศึกษา		- สนับสนุนด้านการศึกษา	- การศึกษาดีขึ้น - สนับสนุนเงินทุนเพื่อการศึกษาเด็กเรียนดียากจน

ด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

๑) สภาพป่าต้นน้ำลำธารถูกบุกรุกทำลาย	- การทำไร่หมุนเวียนของราษฎร ซึ่งเป็นอาชีพหลัก	- เปลี่ยนแปลงอาชีพจากการทำไร่หมุนเวียน เป็นการทำนาขึ้นบันได - จัดระบบอนุรักษ์ดิน และน้ำ	- จัดฝึกอบรมด้านวิชาการ	- การสนับสนุนจากภาครัฐ - อบรมด้านการจัดการ - ปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ - ทำฝายชะลอน้ำ - ปลูกป่าเสริมในเขตอนุรักษ์ (ต้นน้ำ)
๒) ระบบนิเวศน์เสื่อมโทรม	- การทำไร่หมุนเวียนของราษฎร ซึ่งเป็นอาชีพหลัก	- การทำเกษตรอินทรีย์ - ปลูกแฝกตามพื้นที่ลาดชัน - เปลี่ยนแปลงอาชีพจากการทำไร่หมุนเวียนเป็นการทำนาขึ้นบันได	- จัดฝึกอบรมด้านวิชาการ	- ระบบนิเวศน์ต้นน้ำลำธารได้รับการฟื้นฟู - ปลูกแฝกตามพื้นที่ลาดชัน - การปรับปรุงบำรุงดิน - ปุ๋ยพืชสด
๓) ไม่มีที่ทิ้งขยะ ที่เผาขยะ	- วัตถุประสงค์ที่นำมาบริโภค	- เสนอโครงการขอการสนับสนุนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ	- สนับสนุนงบประมาณ	- งบประมาณสร้างที่เผา / ทิ้งขยะ
๔) ไฟป่า	- จากการเผาไร่ของราษฎร	- นำแนวกันไฟ	- สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ดับไฟ	- ทำแนวกันไฟ - วัสดุอุปกรณ์ดับไฟ - ความปลอดภัยจากไฟป่า

ด้านสาธารณสุข

ปัญหา	สาเหตุ	ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข		
		เกษตรกร	รัฐ (หน่วยงานที่รับผิดชอบ)	ความต้องการ
๑) เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยการเดินทางไปหาหมอค่อนข้างลำบาก	- การคมนาคมไม่สะดวก - แหล่งน้ำการอุปโภคบริโภคไม่สะอาด ไม่ได้มาตรฐาน - ขาดความรู้ ความเข้าใจในการป้องกันโรคระบาดต่างๆ - ขาดความสนใจในการรักษาสุขภาพ	- ดูแลรักษาสุขภาพของตนเองให้แข็งแรงสม่ำเสมอ	- อบรมด้านวิธีการจัดการ	- การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ - ระบบสาธารณสุขดีขึ้นใกล้บ้าน - สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน - การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ

ผู้ปฏิบัติงาน

นายชวลิต สุทธเขตต์
นายอานนท์ ยอดญาติไทย

นายพิทักษ์ พันอินทา
นางสาวนลินนุช วังกาวิ

ผู้จัดการโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงกลุ่มน่านาน
ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มงานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงกลุ่ม
น่านาน
เจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางยาง
เจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางยาง